

avskrift av orig. som
är i blyertskrift.

ACC. N.R. M. 7770:1-5.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Blenda Andersson

Härad: Albo

Adress: Skövda, Vislanda

Socken: Vislanda

Berättat av:

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Barnsjukdomar.

p. 1-5

(Själubiografi; forts. fr. N. 7769.)

Skriv endast på denna sida!

M. 7770:1.

Barnsjukdomar.

Då jag var barn, minnes jag ej, att jag var sjuk. Då jag var 8 år, fick jag mässlingen och som följsjukdom påsasjukan. Något botemedel häremot talades icke om. Och så snart jag orkade stiga upp efter påsasjukan, fick jag gå ut och vakta korna i den fuktiga, kyliga väderleken i september och oktober månad.

Då vi barn voro förkylda, fingo vi varmt thé, som mor kokat på torkad isop, och tillsatt med hånung. För vi ej skulle få skabb eller klåda smorde mor oss med svavelsmörja, som beretts av pulvriserat svavel och osaltat smör. Samtidigt skulle vi intaga något litet av svavlet. Om detta var ett utmärkt medel mot nämnda hudsjukdomar, vet jag ej. Men vi barn ledo ej varken av dessa eller andra hudsjukdomar då vi växte upp.

Då man hade "ankelsår" överbundos dessa med grodblåd eller tobaksblad av tuggtobak.

När man skar sig så det blödde starkt, överbands såret med "fräsbolla" (röksvamp), för blodet skulle stanna. Som läkemedel mot öppna sår användes "vittveävebrännvin" (brännvin varpå man lagt vitsippor).

Då man hade huvudvärk bundos skurna rå potatisskivor över pannan. Och då ögonen voro röda eller svullna eller det värkte i dem, bands hårdkokta, varma ägg, skurna i skivor, över ögonen.

Då jag fällde mina ditänder, fick jag ej kasta dessa under "hålan

M. 7770'2

himmel" utan under tak. Men av vilken anledning vet jag icke, men troligen för att trollen ej skulle få tag i dem och så få makt att förgöra en för hela livet. Jag skulle därför kasta tänderna upp på stickugnen, och säga: "Här är en guldtand, men jag vill ha en bentand i stället."

Då man klippt naglarna, fick man ej heller kasta ut dessa, för eljest kunde troll eller andra onda ting förgöra en, så man blev sjuk. Och naglarna borde helst klippas på en fredag. Man fick ej heller kasta ut sitt hår, ty om fåglarna eller skatorna byggde sitt bo därav, fick man ont i huvudet. Därför borde såväl hår som naglar brännas upp.

Då man hade vårtor på händerna skulle man tvätta bort dessa i regnvatten, som stannat på en ihålig sten. Och när man tvättade sig i vattnet, skulle man tre gånger säga: "Jag ska tvätta bort mina vårtor". Jag hade ett par vårtor på mina händer då jag var cirka 7 år. Och jag försökte först nämnda medel, men detta hjälpte inte. Sen var det någon som rådde mig, att klyva ett äppel i två delar och gnida samman äppelhalvorna så det fraddgades, och sedan smörja vårtorna med fragget. Därefter skulle jag lägga ihop äppelhalvorna och gräva ned äpplet under en jordfast sten. Men då jag gjort detta, försvunno vårtorna genast och kommo aldrig åter.

Då jag var fem år, var min syster Martina sjuk av gulsjukan. I vår socken bodde vid denna tid en kvacksalvare vid namn Sjölin. Han rådfrågades för Martinas sjukdom, och han ordinerade då, att mor skulle koka ett ägg och så skulle Martinas naglar avklippas på händer och fötter och

M. 7770:3.

läggas i ägget. Detta ägg skulle sedan nedgrävas i en myrstack en söndagsmorgon innan solen gick upp. Något annat botemedel för sin sjukdom fick ej min syster, men hon blev frisk ändå. Jag minnes denna händelse så väl, därför att jag skulle visa mor var det fanns en myrstack.

Samtidigt som syster Martina hade gulsjukan hade hon även tandvärk. Så Sjölin rådfrågades även, om han visste något botemedel däremot. "Jo, dä vet ja, hong ska bara sätta tannavärken i en vieboske(videbuske) så sleppä hon värken jäjnast(genast). Men hong ska görat en torsdasmöän innan solen kömmä öpp. Å då ska hong skära en klynga(klyka) itu på viebosken, å så ska hong skära dän en speta i klyngan å peta tannen mä, som dä värkä i. Sing ska hon sätta dit spetan ijän, däa hon to na. Å sin ska hon binna ihop klyngan mä ett bast, så hon växä ihop ijän." Detta var Sjölin's bote-medel most tandvärk. Men jag minns, att syster Martina slapp ej sin tandvärk, förrän hon några år senare lät en tandläkare i Växjö draga ut sju stycken trasiga tänder på en gång - utan bedövning, vilket låter otrevligt, men är sant.

Jag minns, att jag hade tandvärk då jag gick i skolan. Värken var så svår, så den gav mig ingen ro om nätterna. Far ville jag skulle resa till doktor Kindblom, som hade mottagning i Grimslöv, och låta draga ut tanden. Men det gick ej för doktorn att draga ut min tand. Tanden var fastvuxen, trodde doktorn, och rådde oss lägga senapsdeg på kinden. Emellertid fortfor min tandvärk. Någon av de mina föreslog, att vi skulle pröva det gamla botemedlet för tandvärk, och "sätta hank" i örat på mig. Jag var

M. 7770:4.

utledsnad på min tandvärk, så jag försökte gärna vad som helst. Min syster Anna trädde en synål med grov, hemspunnen sytråd av linne, sedan höll hon ett ullnystan under öronsribben och så stack hon nålen igenom öronsribben och drog igenom tråden. Sedan knöt hon ihop tråden till en liten "hank"(öggla) som fick sitta kvar i öronsribben. Denna "hank" skulle draga till sig tandvärken. Men jag skulle emellanåt draga på "hanken", för den ej skulle växa fast i örat.

Då jag sen kom i skolan, skrattade läraren åt mig, för jag "satt hank i örat", och jag skrattade också. Men värken försvann, och sen var jag glad. Då jag var barn var det också brukligt, att lägga "janinplåster" bakom örat när man hade tandvärk. Detta plåster som drog hål, troddes även draga till sig tandvärken.

Min syster Anna berättade, att då hon var ung, var hon hos tre stycken personer som drog ut tänder med ett gammalt handsmitt instrument, som kallades "nyckel". Den första hon var hos, var en gammal gumma som kallades "Dahl-Åling". Då hon drog ut tanden på Anna, bröt hon sönder "tandlådan", så ett stycke av käkbenet följde med. Den andre som drog ut en tand på henne, var godsägare Söderström. Detta var också plågsamt, men det gick utan komplikationer. Den tredje gången gick hon till en gammal gubbe som kallades "Fesete-jägarn" och bodde i Blädinge socken. Han drog också ut tänder med en s.k. "nyckel" eller tandnyckel. Då hon kom till honom, visade han först henne alla tänder som han dragit ut på folk, och vilka han satt i väggen emellan timret utanpå sin stuga. Sedan slipade han tandnyckeln med en liten sänna. Sen fick hon sätta sig ute på en

M. 7770:5

gammal murken stol, och så skulle han försöka draga ut tanden. Han drog och drog och bände och drog, men tanden följde ej med. Så slipade han tandnyckeln gång på gång, och drog och bände på tanden, men den satt alltjämt kvar. När han på detta sätt plågat henne en timme, var hon alldeles förbi, och ville gå hem. Men då blev han arg och sa: "Ess ja ska binga de ve stolen så ska ja dra ut åjtätannen på de, ingan du gåä hää ifråo. Sen tog han en trase och lade brott mot tanden, och så bände han till så Anna tyckte hennes huvud slets ifrån kroppen och flög ut i luften, och att hans stuga vände sig upp och ned, men då gick tanden ut. När Anna hade hämtat sig efter denna hemska smärta, fråga hon gubben vad det kostade att få tanden utdragen. "Jo ja ska ha tolv skilling. Dä haa ja fått för varånjda tann ja tatt ot". svarade gubben. Förr fick de ej va ömskinnade!!

Vid Vislanda stationssamhälle bodde omkring sekelskiftet en smedmästare Sandberg, som också drog ut tänder med en "tandnyckel", när någon bad honom därom. Och då fingo de sitta på stället i smedjan, medan han drog ut tanden. Denna konst låg i arv hos smedmästaren, ty både hans far och farfar hade dragit ut tänder med en handsmidd tandnyckel.

Upptecknat av Blenda Andersson,

Skörda, Vislanda.